

თამაშები მედიაწიგნიერებისთვის

ავტორი: ქეთევან მიქაძე

მედია, ანუ ინფორმაციული წიგნიერება უნარების ნაკრებია, რომელიც ინდივიდისაგან მოითხოვს, გააცნობიეროს, „როდის არის საჭირო ინფორმაცია და შეძლოს მისი ადგილის განსაზღვრა, შეფასება და ეფექტურად გამოყენება“ (ნატალია ინგოროყვა).

მედიაწიგნიერება ეროვნული სასწავლო გეგმის ერთ-ერთი გამჭოლი კომპეტენციაა. მედიაწიგნიერების უნარები ყველა მოსწავლეს უნდა განუვითარდეს, რადგან თანამედროვე სამყარო სხვადასხვა მედიასაშუალებით უამრავ ინფორმაციას ავრცელებს, რაც განსაზღვრავს მათ მოსაზრებებს, ცოდნასა და ურთიერთობებს. აქედან გამომდინარე, მოსწავლეს უნდა შეეძლოს როგორც მულტიმედია ტექსტების აღქმა-გააზრება, ასევე შექმნა, გამოყენება, ინტერპრეტირება; ახალი ინფორმაციის მიღება, გაფილტვრა, მისთვის მნიშვნელოვანი საკითხის გამორჩევა, კრიტიკულად აზროვნება და შეკითხვების დასმა. მოსწავლე, რომელიც ამ უნარებით იქნება აღჭურვილი, არ დაიკარგება ინფორმაციის „უსიერ ტყეში“.

მედიაწიგნიერება თავისთავად გულისხმობს წიგნიერებასაც, რადგან წიგნიერება მხოლოდ წერისა და კითხვის უნარი არ არის. წიგნიერ ადამიანს უნდა შეეძლოს სხვადასხვა წყაროდან, მათ შორის ციფრული ტექნოლოგიებიდან მიღებული ინფორმაციის დამუშავება; ზეპირი, ვიზუალური, ნაბეჭდი თუ ციფრული ტექსტების გააზრება და ინტერპრეტირება.

ციფრულმა ეპოქამ ყველას გაუადვილა მედიის შექმნა. ჩვენ ყოველთვის არ ვიცით, ვინ შექმნა გზავნილი, რატომ შექმნა და რამდენად სანდოა. ამიტომ თანამედროვე მოსწავლე კრიტიკულად უნდა აანალიზებდეს ყველა მედიაგზავნილს და უნდა შეეძლოს დასვას შეკითხვები:

- ვინ შექმნა ეს პროდუქტი?
- რა არის მისი შექმნის მიზანი?
- ვისთვის არის განკუთვნილი?

მოსწავლემ უნდა იცოდეს, რომ მედიაწიგნიერება გულისხმობს კონტროლის დამყარებას, რეალურ სამყაროსა და მედიის მიერ შექმნილ სამყაროს შორის ზღვრის დანახვას; რომ ყველა მედიაგზავნილი იყენებს დარწმუნების ენას და რაიმე ქმედებისკენ უბიძგებს ადამიანს.

მოსწავლისთვის შესაძლებელი რომ იყოს რეალურ სამყაროსა და მედიის მიერ შექმნილ სამყაროს შორის ზღვრის დანახვა, უნდა შევთავაზოთ ბევრი ისეთი აქტივობა, რომელიც განუვითარებს მედიაწიგნიერების აუცილებელ უნარებს. მოსწავლეები იქნებიან როგორც მედიის შემქმნელები, ასევე მედიამესიჯის კრიტიკულად შემფასებლებიც.

მედიაწიგნიერების აქტივობები (დაწყებითი საფეხურის მოსწავლეებისთვის)

- **პროექტული სწავლება** შესანიშნავი საშუალებაა, მოსწავლეს ციფრული უნარ-ჩვევები განუვითარდეს. ამ დროს მას სხვადასხვა ტიპის ტექსტთან უწევს ურთიერთობა, ინფორმაციის სხვადასხვა წყაროს იყენებს; სწავლობს მიღებული ინფორმაციიდან არასასურველის „გაფილტვრას“, უვითარდება ზეპირი მეტყველების, აზრის გადმოცემისა და კრიტიკულად აზროვნების უნარები.
- **მოსწავლეებს შეაქმნევიან სხვადასხვა სახის მედიაპროდუქტი:** მულტიმედიური, PowerPoint-პრეზენტაციები, კომიქსები, რეკლამები, ანიმაციური ვიდეორგოლები. ამ აქტივობით მოსწავლეები მედიის შემქმნელები და კრიტიკულად შემფასებლებიც გახდებიან.
- **აქტივობა „მცდარი ინფორმაცია“** – მოსწავლეებს მიეწოდებათ ისეთი ინფორმაცია ისტორიულ ფაქტთან დაკავშირებით, რომელიც შეიცავს დაუზუსტებელ, მცდარ მონაცემებს. ინფორმაციის გაანალიზების შემდეგ ბავშვები მასწავლებელთან ერთად ამოწმებენ და პოულობენ შეცდომებს ლიტერატურულ თუ ინტერნეტ წყაროებში. მათ ეძლევათ შესაძლებლობა, ამოიცნონ: მცდარი ინფორმაცია, გაზვიადება, დეზინფორმაცია და სიცრუე.
- **აქტივობა „ნამდვილისა და მოგონილის გარჩევა“**
მოსწავლეები ნახავენ სატელევიზიო სიუჟეტს კონკრეტულ თემასთან დაკავშირებით. აანალიზებენ ნახახს, მასწავლებელი კი უბიძგებს იმისკენ, რომ მოიძიონ მოცემული თემა სხვადასხვა წყაროში (რეკომენდებულია 10 წყარო). ამის შემდეგ მათ ევალებათ მოძიებული ინფორმაციის გაანალიზება, შედარება ნახახთან და საკუთარი აზრის გამოხატვა სტატიის, ნარატივის ან ესეის სახით. ამ აქტივობით მოსწავლე შეძლებს დაინახოს ზღვარი ნამდვილსა და მედიის მიერ გამოგონილ ამბებს შორის.
- **აქტივობა „ჟურნალისტი“**
მონაწილეებს ენიჭებათ ნომრები, ირგებენ ჟურნალისტის როლს. პირველი ნომერი იწყებს ამბის თხრობას (წინასწარ შერჩეულ თემასთან დაკავშირებით), რაც გრძელდება 2 წუთის განმავლობაში. საინტერესო მომენტში წყვეტს მოყოლას ფრაზით – „გაგრძელება იქნება შემდეგ ნომერში“ და აგრძელებს მეორე მოთამაშე. აქტივობა მოსწავლეს უვითარებს იმპროვიზაციის, მეტყველების, ფანტაზიის, მოსმენისა და შემოქმედებით უნარებს.

მედიის შემქმნელები ცდილობენ, კონკრეტული გზავნილი მიაწოდონ მომხმარებელს, მაგრამ ადამიანები ამ გზავნილებს სხვადასხვანაირად აღიქვამენ, შინაარსს განსხვავებულად იგებენ.

- **აქტივობა „გაშეშებული კადრი“**

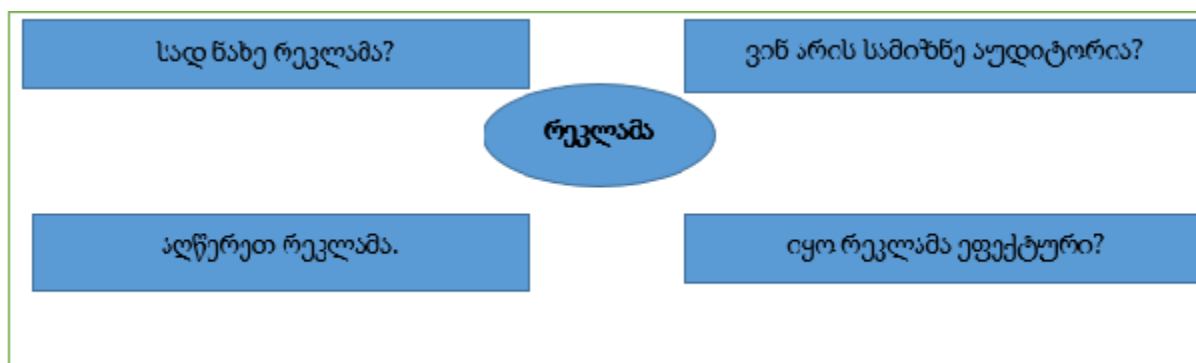
კონკრეტულ თემაზე მოსწავლე ერთ-ერთი ფილმიდან ირჩევს პერსონაჟს, ასახიერებს და ახმოვანებს რომელიმე კადრს, ეპიზოდს. დანარჩენებმა უნდა აღნიშნონ, რამდენად სწორად შეძლო მან მედიაგზავნილის აუდიტორიამდე მიტანა. ამ აქტივობით მოსწავლეები დარწმუნდებიან, რომ ყველა ადამიანი ინფორმაციას – მოსმენილს, გაგონილსა თუ ნანახს თავისებურად აღიქვამს. ამიტომ აუცილებელია პირველწყაროს მოძიება/გაცნობა.

- **აქტივობა „წერილი მთავარი გმირისგან“**

მოთამაშეებს სთავაზობენ, დაწერონ წერილი მთავარი გმირის სახელით; მოირგონ რომელიმე სატელევიზიო წამყვანის, ფილმის გმირის, ან სარეკლამო რგოლის შემქმნელის როლი. დავალების შესრულების შემდეგ ისინი წარადგენენ თავიანთ წერილს და სხვებმა უნდა გამოიცნონ, რომელი გმირი გაახმოვანა. ამ აქტივობით მოსწავლე თავად ქმნის მედიაგზავნილს და ავრცელებს. ეს მას უვითარებს აღქმისა და მედიაგზავნილის გადმოცემის უნარს.

- **აქტივობა „რეკლამის განხილვა“**

შეარჩიეთ რეკლამა და შეაფასებინეთ მოსწავლეს – რა მოსწონს, რა არ მოსწონს, რის გაყიდვას ცდილობს და არის თუ არა წარმატებული; დაწუნების რა ხერხებს მიმართავს შემქმნელი? თქვენ რას დაამატებდით, როგორ გააუმჯობესებდით? ამგვარი აქტივობით მოსწავლე შეძლებს განსაზღვროს გზავნილის მიზნები და შეხედოს მედიას კრიტიკული თვალთ.

- აქტივობა „იაზროვნე კრიტიკულად“

გამოიყენეთ ვიზუალური მედია, როგორიცაა ფილმი ან სატელევიზიო შოუ, რათა დაეხმაროთ მოსწავლეებს, გაეცნონ პერსონაჟის თვისებებს. ანახეთ წაკითხული წიგნის მიხედვით გადაღებული ფილმი.

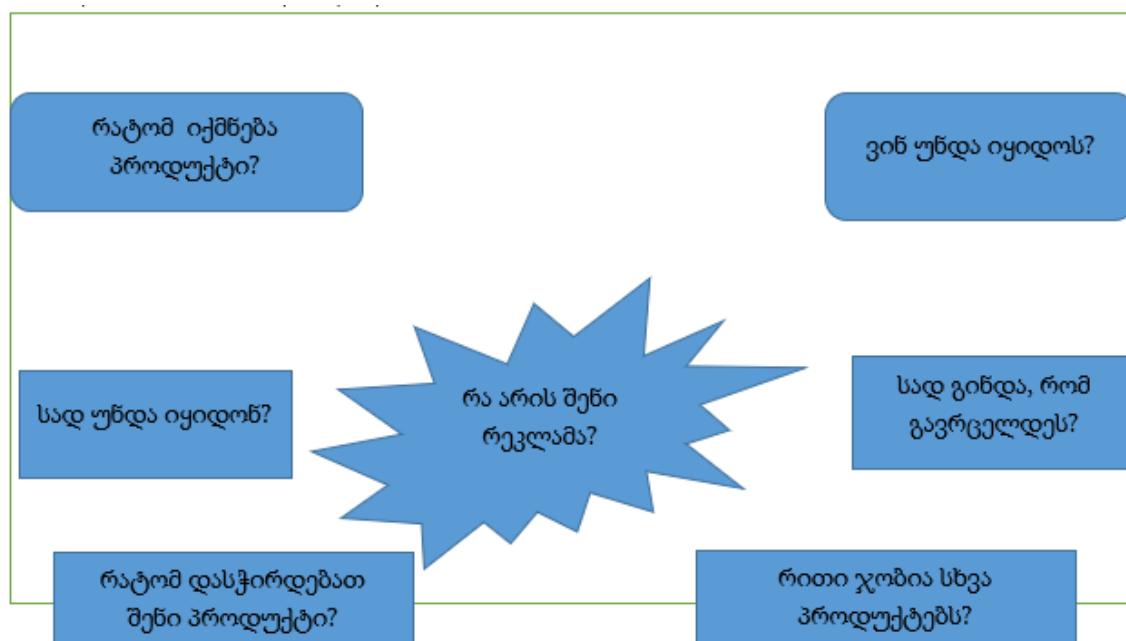
დაუსვით შეკითხვები:

- რით განსხვავდება ფილმი წიგნისგან?
 - რით არის ფილმის შემქმნელის ღირებულებები მსგავსი ან განსხვავებული ავტორის ღირებულებებისგან?
 - როგორია ეს განსხვავებები?
 - ცვლის ტექსტის შინაარსს?
- ამ აქტივობით მოსწავლე ეჩვევა სხვადასხვა მედიაპროდუქტით მიღებული ინფორმაციის შედარებას, განხილვას, ანალიზსა და დასკვნების გამოტანას.

- აქტივობა „შექმენი რეკლამა“

მოსწავლეებს კონკრეტულ საკითხთან დაკავშირებით დაავალეთ, შექმნან რეკლამა.

გამოიყენონ დარწმუნების სხვადასხვა მეთოდი და შეძლონ ნივთის გაყიდვა, პროდუქტის მიმზიდველად წარმოჩენა.

- მედიის მანიპულაციის, ყალბი ინფორმაციის ზეგავლენის მსხვერპლი ბევრი ადამიანი გამხდარა. ამ პრობლემის თავიდან ასაცილებლად აუცილებელია, დაწყებითი საფეხურიდანვე განვუვითაროთ მოსწავლეს კრიტიკული აზროვნება, მედიაგზავნილის შეფასების, ანალიზის, ინტერპრეტირების უნარები. ვფიქრობ, ზემოთ მოყვანილი აქტივობები დაეხმარება მასწავლებელს, მოსწავლეს მედიაწიგნიერების საწყისი უნარები განუვითაროს. აქტივობა „ნამდვილი და მოგონილი“

სთხოვეთ მოსწავლეებს, კრიტიკულად შეაფასონ და გააუმჯობესონ ახალი ამბები 30-წუთიანი აქტივობით. გაკვეთილი იწყება ახალი ამბების კლიპის ყურებით. დასასრულს ჰკითხეთ კლიპის შინაარსისა და სიუჟეტის შესახებ. ეს საშუალებას გაძლევთ, გამართოთ დისკუსია იმის შესახებ, თუ როგორ გააუმჯობესებდნენ კლიპს. მოსწავლეები დაყავით ჯგუფებად. მათ უნდა დაწერონ კლიპის შეცვლის ხუთი გზა. შემდეგ შეუძლიათ წარმოადგინონ განახლებული ახალი ამბების სიუჟეტი. ამ აქტივობით მოსწავლე არის როგორც მედიაპროდუქტის კრიტიკულად შემფასებელი, ასევე შემქმნელიც.

- აქტივობა „შექმენი კომიქსი“

კომიქსი არის კითხვისა და წერის ეფექტური მეთოდი; მოსწავლეს ეხმარება წიგნიერებისა და შემოქმედებითი უნარების განვითარებაში. კომიქსებით ხდება პერსონაჟების გაცოცხლება, ტექსტის მოკლე შინაარსის გადმოცემა. ასეთი აქტივობით მოსწავლეს უვითარდება ციფრულ ტექნოლოგიასთან ურთიერთობის უნარი, ასევე წაკითხულიდან, მოსმენილიდან თუ ნანახიდან ძირითადი, მნიშვნელოვანი საკითხების გამორჩევის უნარი.

- დაწყებითი საფეხურის მოსწავლეებს მოეწონებათ აქტივობა

„**ფოტომანიპულაცია**“. მოსწავლე შეძლებს ფაქტების გადამოწმებას და დეზინფორმაციის გაკონტროლებას. აქტივობა მოსწავლეს დაეხმარება იმის გარკვევაში, რამდენი ინფორმაციაა გაყალბებული და რამდენად შეესაბამება ფოტოში აღწერილი ამბავი რეალობას.

Google Image Search -ის საძიებო სისტემაში ფოტოს ატვირთვა შესაძლებელს ხდის, მოიძიოთ:

1) იდენტური ფოტო; 2) მასთან დაკავშირებული ტექსტი; 3) ვებგვერდები, სადაც ფოტოა განთავსებული. საძიებო სისტემა ატვირთული ფოტოს გამოყენებით გავრცელებულ უამრავ რესურსზე გვძლევს წვდომას. ცხადია, ყველა მოძიებული მასალა სანდო ვერ იქნება. შესაბამისად, საჭიროა ნაჩვენებ შედეგებს შორის ყველაზე სანდო წყაროების გამორჩევა და მათი კრიტიკული ანალიზი.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. მასწავლებლის წიგნი „გამჭოლი კომპეტენციები“
<http://mastsavlebeli.ge/?p=12743>
2. მედიაწიგნიერების გზამკვლევი <https://www.mythdetector.ge/sites/default/files/Guidelines-web.pdf>
3. http://uonovtr.narod.ru/TK/fm.pdf?fbclid=IwAR243gdxqF54PjgV7bu8bEmNdJMWGswqS_abwek1lsyr01eGD34kPHmoxlY
4. Media Literacy Activites (Grades 2-3)
<https://www.teacherspayteachers.com/Product/Media-Literacy-Activities-Lesson-Plan-Grades-2-3-Aligned-to-Common-Core-4512883?fbclid=IwAR3-OPMgyV1xVR1nX>